

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-649/23 - 1

Υπόθεση C-649/23

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

31 Οκτωβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Înalta Curte de Casație și Justiție (Ρουμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

6 Δεκεμβρίου 2022

Νυν αναιρεσιόντα και εναγόμενα—εφεσίβλητα:

Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu»

Fundația Națională pentru Știință și Artă

Νυν αναιρεσίβλητοι και ενάγοντες—εκκαλούντες:

HK, κληρονόμος του TB

VP

Νυν αναιρεσίβλητη και εναγομένη:

GR

[παραλειπόμενα]

TO ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIA I CIVILĂ

(ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

TOY ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΑΚΥΡΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ)

Διάταξη

[παραλειπόμενα]

Δημόσια συνεδρίαση της 6ης Δεκεμβρίου 2022

[παραλειπόμενα]

Αποφαίνεται επί του αιτήματος για υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο υποβλήθηκε από το νυν αναιρεσίον και εναγόμενο–εφεσίβλητο Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu», Ρουμανία), στο πλαίσιο της διαδικασίας [παραλειπόμενα] με αντικείμενο τις αναιρέσεις που άσκησαν τα εναγόμενα–εφεσίβλητα, ήτοι το Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») και το Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης, Ρουμανία) (στο εξής: εναγόμενα–εφεσίβλητα), κατά της απόφασης [παραλειπόμενα] της 7ης Απριλίου 2021 η οποία εκδόθηκε από το Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă (τέταρτο τμήμα του εφετείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία).

[παραλειπόμενα]

[δικονομικά ζητήματα]

ΤΟ ÎNALTA CURTE (ΑΝΩΤΑΤΟ ΑΚΥΡΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ),

Στην υπό κρίση υπόθεση επισημαίνει τα εξής:

Αντικείμενο της αγωγής

1. Με την αγωγή που άσκησαν εγώπιον του Tribunalul București (πρωτοδικείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία) [παραλειπόμενα], οι [HK] και VP, ως κληρονόμοι του καθηγητή Dan Slușanschi, προέβαλαν τον ισχυρισμό ότι τα εναγόμενα–εφεσίβλητα, ήτοι το Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») και το Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης), προσέβαλαν το δικαίωμα του δημιουργού επί του έργου στα λατινικά –κριτική έκδοση– με τίτλο «*Demetrii principis Cantemirii. Incrementorum et decrementorum avlae othman(n)icae sive aliothman(n)icae historiae a prima gentis origine ad nostra vsqve tempora deductae libri tres*» [στο εξής: *Istoria creșterilor și a descresțerilor Curții Othman[n]ice sau Aliothman[n]ice de la primul început al neamului, adusă până în vremurile noastre, în trei cărți* («Ιστορία της ανόδου και της παρακμής της Οθωμανικής Αυλής ή του Οίκου του Οσμάν από τις απαρχές της δυναστείας μέχρι σήμερα, σε τρία βιβλία»)] –σύμφωνα με τη μετάφραση του καθηγητή Dan Slușanschi.

2. Συναφώς, οι ενάγοντες αξίωσαν χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και αποζημίωση λόγω υλικής ζημίας συνεπεία της δημοσίευσης το 2015 εκ μέρους της Academia Română – Fundația Națională pentru Știință și Artă

(ρουμανικής Ακαδημίας – Εθνικού ιδρύματος επιστήμης και τέχνης) του έργου με τίτλο «*Istoria măririi și decăderii Curții otomane*» («*Ιστορία του μεγαλείου και της πτώσης της Οθωμανικής Αυλής*»), δίγλωσση έκδοση στα λατινικά–ρουμανικά, το οποίο περιλαμβάνει επίσης μία κριτική έκδοση [στο εξής: κριτική έκδοση της Academia (Ακαδημίας)], η οποία είναι αποτέλεσμα αντιγραφής της προγενέστερης κριτικής έκδοσης του δημιουργού τους, ήτοι του Dan Slușanschi (στο εξής: κριτική έκδοση του Slușanschi).

3. [παραλειπόμενα]

4. [παραλειπόμενα]

[ζητήματα του εισαγωγικού δικογράφου της πρωτοβάθμιας δίκης τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο της αιτήσεως αναιρέσεως]

Αποφάσεις του Tribunalul (πρωτοδικείου) και του Curtea de Apel (εφετείου)

5. Με απόφαση της [παραλειπόμενα] 21ης Δεκεμβρίου 2017, το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου) έκρινε ότι τα εναγόμενα-εφεσίβλητα προσέβαλαν το ηθικό δικαίωμα του καθηγητή Dan Slușanschi να αναγνωριστεί ως δημιουργός της κριτικής έκδοσης, καθώς και τα περιουσιακά δικαιώματα του δημιουργού, τα οποία ανήκουν στους κληρονόμους του, ήτοι στους ενάγοντες, λόγω της έκδοσης και της διανομής του έργου «*Istoria măririi și decăderii Curții otomane*» («*Ιστορία του μεγαλείου και της πτώσης της Οθωμανικής Αυλής*»), το οποίο περιλαμβάνει επίσης την κριτική έκδοση του Slușanschi, χωρίς την άδεια των εναγόντων.

6. Κατά συνέπεια, το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου) υποχρέωσε τα εναγόμενα-εφεσίβλητα να καταβάλουν στους ενάγοντες, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και αποζημίωση λόγω υλικής ζημίας, καθώς και να αποσύρουν από το έδαφος της Ρουμανίας την κριτική έκδοση της Academia (Ακαδημίας), η οποία είχε συνταχθεί χωρίς τη συναίνεση των δικαιούχων των δικαιωμάτων επί της κριτικής έκδοσης του Slușanschi και χωρίς να μνημονεύεται και ο Dan Slușanschi ως συγγραφέας.

7. Τα εναγόμενα-εφεσίβλητα, ήτοι το Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») και το Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης) άσκησαν έφεση κατά της απόφασης της [παραλειπόμενα] 21ης Δεκεμβρίου 2017.

8. Με απόφαση της [παραλειπόμενα] 7ης Απριλίου 2021, το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου) έκανε δεκτές τις εφέσεις και μεταρρύθμισε εν μέρει την απόφαση του Tribunalul (πρωτοδικείου), μειώνοντας το ποσό της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης που όφειλαν, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, τα εναγόμενα-εφεσίβλητα, ήτοι το Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης) και το Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G.

Călinescu»), αλλά διατήρησε την υποχρέωσή τους να καταβάλουν αποζημίωση λόγω υλικής ζημίας για το ποσό που καθορίστηκε πρωτοδίκως.

Ιστορικό της διαφοράς

9. Ο καθηγητής Dan Slușanschi είναι ο συγγραφέας της κριτικής έκδοσης του έργου στα λατινικά το οποίο ανήκει στον πρίγκιπα Dimitrie Cantemir και του οποίου ο τίτλος μεταφράστηκε ως «Istoria creșterilor și a descresțerilor Curții Othman[n]ice sau Aliothman[n]ice de la primul început al neamului, adusă până în vremurile noastre, în trei cărți» («Ιστορία της ανόδου και της παρακμής της Οθωμανικής Αυλής ή του Οίκου του Οσμάν από τις απαρχές της δυναστείας μέχρι σήμερα, σε τρία βιβλία»). Η κριτική έκδοση δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 2001 από τον εκδοτικό οίκο Amarcord στην Τιμισοάρα, ενώ ακολούθησε δεύτερη έκδοση το 2008, αναθεωρημένη και διορθωμένη από τον συγγραφέα, η οποία δημοσιεύθηκε από τον εκδοτικό οίκο Paideia, με επανεκδόσεις το 2010 και το 2012.

10. Η κριτική έκδοση του Slușanschi συντάχθηκε με βάση το χειρόγραφο του λατινικού κειμένου, το οποίο ανακαλύφθηκε το 1984 στο Harvard University (Πανεπιστήμιο του Harvard, Ηνωμένες Πολιτείες) (ιδιοκτήτης του χειρογράφου του 1901). Στην πρώτη έκδοση χρησιμοποιήθηκε το αντίγραφο το οποίο δημοσιεύθηκε στη Ρουμανία το 1999 και, στη δεύτερη, τα αντίγραφα τα οποία ελήφθησαν με φωτογραφικά μέσα και τα οποία κατέστησαν διαθέσιμα από τον ιδιοκτήτη.

11. Το έργο του Dimitrie Cantemir δημοσιεύθηκε επίσης στα ρουμανικά, σε μετάφραση του ίδιου του καθηγητή, ο οποίος αναφέρθηκε στο λατινικό κείμενο που είχε εξακριβώσει η κριτική έκδοση του Slușanschi, σε αναθεωρημένη και διορθωμένη μορφή.

12. Το 2015 το εναγόμενο–εφεσίβλητο Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης) επιμελήθηκε την έκδοση του έργου «Dimitrie Cantemir – Istoria măririi și decăderii Curții Oth[m]ane» («Dimitrie Cantemir – Ιστορία της ανόδου και της πτώσης της Οθωμανικής Αυλής»), δίγλωσση έκδοση, στα λατινικά–ρουμανικά, σε δύο τόμους, στην οποία παρατίθετο το λατινικό κείμενο από κοινού με τις κριτικές παρατηρήσεις των εκδοτών του εναγόμενου–εφεσίβλητου Fundația (ιδρύματος).

13. Συγκεκριμένα, το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου) και το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου) έκριναν ότι η κριτική έκδοση του Slușanschi του 2001 είχε αναπαραχθεί εξ ολοκλήρου στην κριτική έκδοση της Academia (Ακαδημίας) και δεν είχε χρησιμοποιηθεί μέσω της επανάληψης ορισμένων παραθεμάτων ή αποσπασμάτων. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης οι αδημοσίευτες προσθήκες ή διορθώσεις τις οποίες επέφερε ο καθηγητής Dan Slușanschi στην έκδοσή του και τις οποίες σκόπευε να χρησιμοποιήσει στο μέλλον. Οι παραπομπές στον συγγραφέα της προηγούμενης έκδοσης τέθηκαν ως υποσημείωση.

14. Βάσει συμφωνίας η οποία συνήφθη το 2013 με το εναγόμενο–εφεσίβλητο Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») μετά τον θάνατο του καθηγητή Dan Slușanschi, οι ενάγοντες εκχώρησαν στο εναγόμενο–εφεσίβλητο το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τις μεταγραφές και τις μεταφράσεις του καθηγητή για διάφορα κείμενα του Dimitrie Cantemir –συμπεριλαμβανομένου του επίμαχου κειμένου– για τους σκοπούς της πλήρους έκδοσης του έργου του Dimitrie Cantemir. Από την πλευρά του, το εναγόμενο–εφεσίβλητο Institutul (Ινστιτούτο) έθεσε στη διάθεση του εναγόμενου–εφεσίβλητου Fundația (ιδρύματος) το έργο του Dan Slușanschi.

15. Μια λεπτομέρεια που μπορεί να επισημανθεί σε αυτό το πλαίσιο προκύπτει από τη μαρτυρία ενός εκ των εκδοτών της κριτικής έκδοσης της Academia (Ακαδημίας): εξεταζόμενος ως μάρτυρας, δήλωσε ενώπιον του δικαστηρίου ότι εάν δεν είχε εργαστεί επί του κειμένου το οποίο κατέστη διαθέσιμο από τους ενάγοντες και το οποίο συντάχθηκε από τον δημιουργό του, θα απαιτούνταν μακρά και επίπονη ερευνητική δραστηριότητα.

16. Πέραν των πραγματικών στοιχείων που εξετάστηκαν από το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου) και το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου), μπορεί επίσης να αναφερθεί, βάσει των στοιχείων της δικογραφίας, το γεγονός ότι το επίμαχο έργο του Dimitrie Cantemir δημοσιεύθηκε μετά τον θάνατό του σε αναρίθμητες εκδόσεις από τον 18ο αιώνα και εξής, η πρώτη εκ των οποίων στην αγγλική γλώσσα. Η εν λόγω έκδοση βασίστηκε πιθανότατα στο λατινικό χειρόγραφο, πλην όμως δεν επρόκειτο για πλήρη μετάφραση, αλλά περιείχε πολλές παραλείψεις και τροποποιήσεις. Στη συνέχεια, τα κείμενα μεταφράστηκαν από την αγγλική στη γαλλική, την ιταλική, την τουρκική, τη ρουμανική κ.λπ. γλώσσα. Το λατινικό κείμενο δημοσιεύθηκε μόλις το 1999 (σε αντίγραφο) και η πρώτη κριτική επιστημονική έκδοση του λατινικού κειμένου ήταν η κριτική έκδοση του Slușanschi του 2001.

Νομικές εκτιμήσεις του Curtea de Apel (εφετείου)

17. Στο επεξηγηματικό λεξικό της ρουμανικής γλώσσας, ως κριτική έκδοση ορίζεται η έκδοση κειμένου (αρχαίου, κλασικού κ.λπ.), η οποία εξακριβώνεται μέσω της σύγκρισης των παραλλαγών, συνοδευόμενου από σχόλια και από το αναγκαίο κριτικό υπόμνημα.

18. Η κριτική έκδοση συνιστά παράγωγο έργο, κατά την έννοια του άρθρου 16 του ρουμανικού Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor (νόμου 8/1996 περί του δικαιώματος του δημιουργού) και απολαύει της προστασίας που προβλέπεται στην εν λόγω νομοθετική πράξη.

19. Η παραγωγή ενός τέτοιου έργου προϋποθέτει τον εμπλουτισμό του χειρογράφου με τη συμπλήρωση των παραλείψεων, την επιλογή των κατάλληλων όρων, όπου δεν είναι δυνατή η αποκρυπτογράφησή τους, τις επεμβάσεις στο

κείμενο προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση του νοήματος, καθώς και τις επεξηγήσεις σχετικά με τις επιλογές που πραγματοποιήθηκαν.

20. Όλες αυτές οι επεμβάσεις στο αρχικό έργο είναι αποτέλεσμα δημιουργικής προσπάθειας, η οποία είναι καρπός της πνευματικής δραστηριότητας των δημιουργών.

21. Ο συγγραφέας της κριτικής έκδοσης επιλέγει από ένα ευρύ φάσμα όρων ή εκφράσεων στην προσπάθειά του να αποκαταστήσει όσο το δυνατόν περισσότερο το νόημα του κειμένου και να μεταδώσει το μήνυμα του αρχικού έργου. Επομένως, η επιλογή της κατάλληλης λέξης ή των κατάλληλων εκφράσεων είναι αυτή που προσδίδει στην πνευματική πρακτική το χαρακτηριστικό του προσωπικού στοιχείου, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοτυπίας.

22. Οι επιλογές του συγγραφέα της κριτικής έκδοσης είναι δημιουργικές, διότι, εκτός από τις φιλολογικές γνώσεις και τις λεπτομερείς πληροφορίες για τη βιογραφία του συγγραφέα, την ιστορική περίοδο και την επίμαχη λογοτεχνική περίοδο, ο εκδότης αφήνει το αποτύπωμα της προσωπικότητάς του μέσω των επιλογών στις οποίες προβαίνει ακριβώς με τη μορφή με την οποία προτίθεται να μεταδώσει στον αναγνώστη το μήνυμα του κειμένου.

23. Μολονότι στην περίπτωση της κριτικής έκδοσης δεν υφίσταται μετατροπή προϋπάρχοντος έργου, δεδομένου ότι σκοπός είναι η αποκατάσταση του αρχικού κειμένου όσο το δυνατόν πιο πιστά, εντούτοις, οι κριτικές παρατηρήσεις είναι επίσης αποτέλεσμα δημιουργικής επιλογής, δεδομένου ότι οι συντάκτες τους προβαίνουν σε δικές τους επιλογές κατά τη συμπλήρωση των παραλείψεων ή την αντικατάσταση των μη αποκρυπτογραφημένων όρων.

Κατ' αναίρεση δίκη

24. Κατά της απόφασης της [παραλειπούμενα] 7ης Απριλίου 2021, η οποία εκδόθηκε από το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου), τα εναγόμενα–εφεσίβλητα, ήτοι το Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») και το Fundația Națională pentru Știință și Artă (Εθνικό ίδρυμα επιστήμης και τέχνης) άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).

25. Με τους προβαλλόμενους λόγους αναιρέσεως, τα εναγόμενα–εφεσίβλητα επέκριναν, κατ' ουσίαν, τη διαπίστωση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σχετικά με την ιδιότητα της κριτικής έκδοσης ως παράγωγου έργου, προσάπτοντας στο εν λόγω δικαστήριο ότι δεν εφάρμοσε τα κριτήρια που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκτίμηση της προστασίας βάσει του δικαιώματος του δημιουργού.

26. Κατά τα νυν αναιρεσείοντα, ο βαθμός ελευθερίας του εκδότη του έργου το οποίο συνίσταται στην κριτική έκδοση είναι εξαιρετικά περιορισμένος, αν όχι ανύπαρκτος, στην περίπτωση έργου επιστημονικού χαρακτήρα το οποίο έχει

συνταχθεί σε παρωχημένη γλώσσα, όπως η λατινική, με ακριβείς συντακτικούς κανόνες και κανόνες σχετικά με τη σειρά των λέξεων στις προτάσεις ή των προτάσεων στη φράση.

27. Στην περίπτωση της κριτικής έκδοσης, οι ελεύθερες δημιουργικές επιλογές του εκδότη αποκλείονται, καθόσον ο μοναδικός σκοπός του έγκειται στο να αξιοποιήσει τις επαγγελματικές του δεξιότητες προκειμένου να εντοπίσει τις παραλλαγές του κειμένου –στα σημεία στα οποία η πρόθεση του αρχικού συγγραφέα δεν προκύπτει σαφώς από τα χρησιμοποιούμενα χειρόγραφα– οι οποίες εναρμονίζονται κατά το δυνατόν με την πρόθεση του αρχικού συγγραφέα και ποτέ του εκδότη.

28. Το γεγονός ότι είναι δυνατή η επιλογή μεταξύ διαφόρων εναλλακτικών λύσεων όσον αφορά τις λέξεις ή τις διατυπώσεις που χρησιμοποιούνται, δεν σημαίνει ότι η συμβολή του συγγραφέα είναι δημιουργική και πρωτότυπη, υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η κριτική έκδοση την οποία επεξεργάστηκε ο Dan Slușanschi αντικατοπτρίζει την προσωπικότητά του.

29. Κατά τη διάρκεια της δίκης, το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αμφισβήτησε το αίτημα του νυν αναιρεσειόντος και εναγόμενου–εφεσίβλητου Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu» (Ινστιτούτου ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») για υποβολή αιτήσεως προδικαστικής απόφασης στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, με αντικείμενο την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) κρίνει αναγκαία, για την επίλυση της διαφοράς, την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τους λόγους που εκτίθενται κατωτέρω.

Σχετικές νομοθετικές διατάξεις

30. *Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας*

Άρθρο 2

Δικαίωμα αναπαραγωγής

Τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν, την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει:

α) στους δημιουργούς, όσον αφορά τα έργα τους, [...]

31. *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe* (νόμος 8/1996 περί του δικαιώματος του δημιουργού και περί των συγγενικών δικαιωμάτων) (όπως ίσχυε το 2001)

Άρθρο 16

Ο δημιουργός ενός έργου έχει το αποκλειστικό περιουσιακό δικαίωμα να επιτρέπει τη μετάφραση, τη δημοσίευση σε συλλογές, την προσαρμογή, καθώς και κάθε άλλη μετατροπή του έργου του από την οποία προκύπτει παράγωγο έργο.

32. *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe* (νόμος 8/1996 περί του δικαιώματος του δημιουργού και περί των συγγενικών δικαιωμάτων) (όπως ίσχυε το 2015 και όπως ισχύει σήμερα)

Άρθρο 23

Ως δημιουργία παράγωγων έργων, κατά την έννοια του παρόντος νόμου, νοείται η μετάφραση, η δημοσίευση σε συλλογές, η προσαρμογή, καθώς και κάθε άλλη μετατροπή προϋπάρχοντος έργου, εφόσον συνιστά πνευματικό δημιούργημα.

Λόγοι που ώθησαν το δικαστήριο το οποίο επιλήφθηκε της αιτήσεως αναιρέσεως στην υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος

33. Το ερώτημα το οποίο υπέβαλε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), ως δικαστήριο το οποίο επιλήφθηκε της αιτήσεως αναιρέσεως, αφορά τον χαρακτηρισμό ορισμένης κριτικής έκδοσης έργου ως «έργου», το οποίο προστατεύεται, με τη σειρά του, βάσει του δικαιώματος του δημιουργού, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29.

34. Στην περίπτωση της κριτικής έκδοσης, το αποτέλεσμα το οποίο επιδιώκει ο εκδότης είναι να ευθυγραμμίσει όσο το δυνατόν περισσότερο το πρωτότυπο έργο με τη μορφή την οποία επεξεργάστηκε ο δημιουργός του έργου αυτού, ήτοι να εξακριβώσει το κείμενο του πρωτότυπου έργου σε πλήρη και κατανοητή μορφή.

35. Προς τούτο, ο εκδότης συμβουλεύεται το χειρόγραφο, μπορεί να επιφέρει διορθώσεις ή συμπληρώσεις σε αυτό, προκειμένου να διασφαλίσει ότι διατηρείται το νόημα, με σχόλια και επεξηγήσεις για την επιλογή των κατάλληλων όρων. Το σχετικό κριτικό υπόμνημα προϋποθέτει διανοητική προσπάθεια η οποία φανερώνει συχνά εξαιρετικά επίπονη και μακρά ερευνητική δραστηριότητα.

36. Σε καμία περίπτωση η εργασία του εκδότη δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την αντιγραφή ή τη μεταγραφή αντιγράφου του χειρογράφου.

37. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιέχει σημαντικά στοιχεία σχετικά με την έννοια του «έργου» του άρθρου 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/29, όσον αφορά το αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή των έργων τους, αλλά και από άλλες διατάξεις της ίδιας οδηγίας (σχετικά με τα αποκλειστικά δικαιώματα των δημιουργών όσον αφορά την παρουσίαση στο κοινό και τη διανομή, αλλά και τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς που μπορούν να επιβληθούν στα εν λόγω αποκλειστικά δικαιώματα).

38. Συγκεκριμένα, η έννοια του «έργου» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται ομοιόμορφα από τα εθνικά δικαστήρια [απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2019, Cofemel, C-683/17, EU:C:2019:721, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

39. Κατά το Δικαστήριο, η εν λόγω έννοια προϋποθέτει τη συνδρομή δύο σωρευτικών στοιχείων και, εφόσον τα στοιχεία αυτά συντρέχουν, πρόκειται για «έργο» το οποίο, ως εκ τούτου, πρέπει να τύχει προστασίας βάσει του δικαιώματος του δημιουργού [απόφαση Cofemel, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

40. Πρώτον, πρέπει να υφίσταται πρωτότυπο αντικείμενο, υπό την έννοια ότι είναι συγχρόνως αναγκαίο και επαρκές να αντανακλά την προσωπικότητα του δημιουργού του, εκδηλώνοντας τις ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές του. Στο μέτρο που η παραγωγή ορισμένου αντικείμενου υπαγορεύεται από τεχνικές εκτιμήσεις, κανόνες ή άλλες δεσμεύσεις που δεν αφήνουν περιθώριο για την άσκηση δημιουργικής ελευθερίας, το αντικείμενο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρουσιάζει την αναγκαία πρωτοτυπία ώστε να μπορεί να αποτελέσει έργο [απόφαση Cofemel, σκέψεις 29 έως 31].

41. Δεύτερον, ως έργο μπορούν να χαρακτηριστούν μόνον τα στοιχεία που αποτελούν την έκφραση παρόμοιας πνευματικής εργασίας, δεδομένου ότι η έννοια του «έργου» προϋποθέτει κατ' ανάγκην την ύπαρξη αντικείμενου που να μπορεί να προσδιοριστεί με επαρκή ακρίβεια και αντικειμενικότητα [απόφαση Cofemel, σκέψεις 29 και 32].

42. Παράλληλα, μπορεί να γίνει λόγος για χρήση (συμπεριλαμβανομένης της αναπαραγωγής) ενός «έργου» και όταν ο τρίτος χρησιμοποιεί, χωρίς τη συναίνεση του δικαιούχου του δικαιώματος του δημιουργού, μέρη ενός έργου, υπό την προϋπόθεση ότι τα αναπαραχθέντα στοιχεία καθεαυτά, εκφράζουν την προσωπική πνευματική εργασία του δημιουργού [απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, σκέψεις 48 και 49].

43. Το υπό κρίση ερώτημα το οποίο υποβάλλεται στο Δικαστήριο θέτει υπό αμφισβήτηση αμφότερα τα κριτήρια χαρακτηρισμού ενός έργου προστατευόμενου βάσει του δικαιώματος του δημιουργού, ήτοι την ύπαρξη πρωτότυπου αντικείμενου και την ύπαρξη αντικείμενου δυνάμενου να προσδιοριστεί.

44. Όσον αφορά το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι δεν υφίσταται αμφιβολία ως προς το γεγονός ότι κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει εάν ορισμένο πνευματικό δημιούργημα, όπως το επίμαχο στην εκκρεμή διαφορά, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «έργο» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 (ή, ενδεχομένως, άλλης διάταξης πράξης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και, ως εκ τούτου, μπορεί να προστατευθεί βάσει του δικαιώματος του δημιουργού.

45. Εντούτοις, δεν αμφισβητείται ότι το Δικαστήριο έχει αναλύσει τον συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα δύο κριτήρια στην περίπτωση διαφορετικών δημιουργημάτων και έχει παράσχει τα στοιχεία τα οποία καλείται να εκτιμήσει το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να κρίνει εάν μπορεί να χορηγηθεί προστασία βάσει του δικαιώματος του δημιουργού.

46. Για παράδειγμα, στην περίπτωση μιας βάσης δεδομένων, οι ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές –από τις οποίες εξαρτάται η πρωτοτυπία– αφορούν την επιλογή και τη διαρρύθμιση των δεδομένων, διά των οποίων ο δημιουργός της βάσεως δεδομένων διαμορφώνει τη διάρθρωσή της, και οι έννοιες αυτές δεν αφορούν τη δημιουργία των δεδομένων που περιέχονται στη εν λόγω βάση δεδομένων, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η δημιουργία της βάσεως δεδομένων υπαγορεύεται από τεχνικές εκτιμήσεις, κανόνες ή δεσμεύσεις που δεν αφήνουν περιθώριο για δημιουργική ελευθερία [απόφαση της 1ης Μαρτίου 2012, Football Dataco κ.λπ., C-604/10, EU:C:2012:115, σκέψεις 32, 38 και 39].

47. Ομοίως, ο δημιουργός φωτογραφικών πορτρέτων μπορεί να πραγματοποιήσει τις ελεύθερες και δημιουργικές του επιλογές με πλείονες τρόπους και σε διάφορα χρονικά σημεία κατά την παραγωγή τους, ώστε να δώσει το «προσωπικό του άγγιγμα» στο έργο που δημιουργήθηκε, το δε Δικαστήριο υπέδειξε συγκεκριμένα τους τρόπους με τους οποίους ο δημιουργός μπορεί να εκφραστεί, κατά τρόπον ώστε το περιθώριο που έχει για να εκφράσει τις δημιουργικές του ικανότητες να μην είναι απαραίτητως περιορισμένο, ή ακόμα και ανύπαρκτο [απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, σκέψεις 90 έως 94].

48. Όσον αφορά ένα λογοτεχνικό έργο (άρθρο του Τύπου), το Δικαστήριο έκρινε ότι οι λέξεις καθεαυτές δεν συνιστούν στοιχεία τα οποία αποτελούν αντικείμενο προστασίας, αλλά ότι βάσει της επιλογής, της διευθετήσεως και του συνδυασμού των λέξεων καθίσταται δυνατό στον δημιουργό να εκφράσει το δημιουργικό του πνεύμα με πρωτότυπο τρόπο και να καταλήξει σε ένα αποτέλεσμα που αποτελεί πνευματική δημιουργία [απόφαση Infopaq International, σκέψεις 44 και 45].

49. Ακόμη και στην περίπτωση επίσημης έκθεσης πληροφοριακού χαρακτήρα, δεν αποκλείεται αυτομάτως η ύπαρξη πρωτοτυπίας, η οποία μπορεί να απορρέει από την επιλογή, τη διάταξη και τον συνδυασμό των λέξεων. Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι αποκλείεται κάθε πρωτοτυπία στην περίπτωση εγγράφων αμιγώς πληροφοριακού χαρακτήρα, των οποίων το περιεχόμενο καθορίζεται κατά βάση από τις πληροφορίες που περιέχουν, και, ότι, ως εκ

τούτου, έχουν αποκλειστικώς τεχνικό χαρακτήρα. Ομοίως, η διανοητική προσπάθεια και η τεχνογνωσία οι οποίες έχουν επενδυθεί στη δημιουργία τέτοιων εκθέσεων είναι άνευ σημασίας για τους σκοπούς του χαρακτηρισμού τους ως «έργου» [απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Funke Medien NRW, C-469/17, EU:C:2019:623, σκέψεις 23 και 24].

50. Μπορεί επίσης να υπομνησθεί η εκτίμηση του Δικαστηρίου ότι η γεύση τροφίμου δεν προστατεύεται καθεαυτή βάσει του δικαιώματος του δημιουργού, βάσει του δεύτερου κριτηρίου εκτιμήσεως, ήτοι την ύπαρξη αντικειμένου δυνάμενου να προσδιοριστεί με επαρκή ακρίβεια και αντικειμενικότητα [απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899].

51. Κατά συνέπεια, το εθνικό δικαστήριο, το οποίο εκτιμά κατά πόσον συγκεκριμένο δημιούργημα δύναται να συνιστά «έργο» βάσει του δικαιώματος του δημιουργού, καθοδηγείται από τα στοιχεία εκτιμήσεως που έχει παράσχει το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν ενός ή αμφοτέρων των κριτηρίων που διατυπώνονται με σαφήνεια, ήτοι της ύπαρξης πρωτότυπου αντικειμένου και αντικειμένου δυνάμενου να προσδιοριστεί.

52. Εντούτοις, δεν υφίστανται ρητά παρόμοια στοιχεία στη νομολογία του Δικαστηρίου, όσον αφορά συγκεκριμένα την κριτική έκδοση ορισμένου έργου, πράγμα το οποίο δικαιολογεί, κατά το αιτούν δικαστήριο, την ερμηνεία εκ μέρους του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για «acte clarifié» (διασαφηνισμένη πράξη) υπό το πρίσμα προηγούμενης προδικαστικής αποφάσεως [απόφαση της 27ης Μαρτίου 1963, Da Costa en Schaake NV κ.λπ. κατά Administratie der Belastingen, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 28/62 έως 30/62, EU:C:1963:6].

53. Κατά το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), η αμφιβολία ως προς την ερμηνεία της οδηγίας, η οποία οδήγησε στην υπό κρίση προδικαστική παραπομπή, έγκειται, πρώτον, στην πραγματική ύπαρξη «ελεύθερων και δημιουργικών επιλογών» εκ μέρους του εκδότη κατά την *εξακρίβωση του περιεχομένου προϋπάρχοντος κειμένου* κατά τρόπο εύληπτο και όσο το δυνατόν πιο εναρμονισμένο με την πρόθεση του αρχικού συγγραφέα, με σεβασμό στο ύφος και τη γλωσσική του έκφραση, συνοδεύοντας το κείμενο με κριτικές παρατηρήσεις, σχόλια και επεξηγήσεις για τυχόν διορθώσεις, αντικαταστάσεις λέξεων ή προσθήκες οι οποίες είναι αναγκαίες για την κατανόηση του χειρόγραφου κειμένου.

54. Τίθεται το ζήτημα κατά πόσον, αφενός, η επιλογή ορισμένων λέξεων, ήτοι μιας παραλλαγής του κειμένου, και, αφετέρου, το κριτικό υπόμνημα και τα σχόλια ή οι επεξηγήσεις αναδεικνύουν τη δημιουργικότητα και το προσωπικό άγγιγμα του εκδότη ή μόνον τις επαγγελματικές του ικανότητες και την αδιαμφισβήτητη διανοητική του προσπάθεια (οι οποίες, εντούτοις, κατά το Δικαστήριο, δεν αρκούν για να αποτελέσουν πρωτότυπο έργο δυνάμενο να προστατευθεί βάσει του δικαιώματος του δημιουργού).

55. Δεύτερον, δεν μπορεί να αποκλειστεί με ασφάλεια, κατά το αιτούν δικαστήριο, το ενδεχόμενο να μην πληρούται το δεύτερο κριτήριο, το οποίο συνίσταται στην ύπαρξη αντικειμένου δυνάμενου να προσδιοριστεί με ακρίβεια και αντικειμενικότητα.

56. Τίθεται, επομένως, το ζήτημα κατά πόσον η κριτική έκδοση μπορεί να θεωρηθεί δημιούργημα το οποίο διακρίνεται από το αρχικό έργο ή κατά πόσον συγγέεται με αυτό, καθόσον αποτελεί απλώς ορισμένη έκδοσή του, δεδομένου ότι σκοπός της έκδοσης είναι, όπως ήδη επισημάνθηκε, η εξακρίβωση του κειμένου του προϋπάρχοντος έργου.

57. Ασφαλώς, στην τελευταία περίπτωση, είναι δυνατόν να γίνει λόγος για μερική σύγκυση, δεδομένου ότι η συμβολή του εκδότη είναι αισθητή, εμφανής στις κριτικές παρατηρήσεις, τα σχόλια και τις επεξηγήσεις που συνοδεύουν το κείμενο.

58. Ενδεχόμενη διαπίστωση ότι μόνον το αντικείμενο των τελευταίων δύναται να προσδιοριστεί με ακρίβεια και αντικειμενικότητα, δεδομένου ότι ακριβώς επί του αρχικού έργου δεν μπορεί να αναγνωριστεί κανένα δικαίωμα στον εκδότη, θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαπίστωση της ιδιότητας του προστατευόμενου βάσει του δικαιώματος του δημιουργού έργου αποκλειστικά όσον αφορά τα μέρη των οποίων το αντικείμενο δύναται να προσδιοριστεί, σύμφωνα με το δεύτερο κριτήριο εκτιμήσεως ενός έργου.

59. Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι τα προαναφερθέντα ζητήματα είναι κρίσιμα για την επίλυση της εκκρεμούς διαφοράς, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο καλείται να διαπιστώσει την ιδιότητα ορισμένης κριτικής έκδοσης ως παράγωγου έργου, κατά την έννοια του άρθρου 16 του *Leges nr. 8/1996* (νόμου 8/1996) [όπως ίσχυε το 2001 –το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 23 του *Leges* (νόμου) όπως ισχύει σήμερα].

60. Επιπλέον, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, της Σύμβασης της Βέρνης, «[π]ροστατεύονται ως πρωτότυπα έργα, επιφυλασσομένων των δικαιωμάτων του δημιουργού του πρωτοτύπου έργου, οι μεταφράσεις, προσαρμογές, διαρρυθμίσεις μουσικής και άλλαι μετατροπές λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου».

61. Το αρχικό έργο στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου συνιστά αναμφίβολα «λογοτεχνικό έργο» κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης, το οποίο περιλαμβάνει, στον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο της 2, παράγραφος 1, τα έργα επιστημονικού χαρακτήρα.

62. Επομένως, το παράγωγο έργο, ως «μετατροπή» λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου, πρέπει, με τη σειρά του, να αποτελεί πρωτότυπο έργο, του οποίου ο προσδιορισμός από το εθνικό δικαστήριο δικαιολογεί την υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου να διευκρινιστεί επίσης, με γνώμονα το δεύτερο κριτήριο εκτιμήσεως της ιδιότητας του «έργου», το οποίο απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, εάν η κριτική έκδοση ορισμένου

έργου μπορεί να θεωρηθεί «μετατροπή» λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου με αντικείμενο δυνάμενο να προσδιοριστεί με ακρίβεια και αντικειμενικότητα.

63. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η Ένωση, μολονότι δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης της Βέρνης, εντούτοις υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 4, της Συνθήκης του ΠΟΔΙ για την πνευματική ιδιοκτησία, της οποίας είναι συμβαλλόμενο μέρος και στην εφαρμογή της οποίας αποσκοπεί η οδηγία 2001/29, να συμμορφώνεται προς τα άρθρα 1 έως 21 της Σύμβασης της Βέρνης [απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2018, *Levola Hengelo*, C-310/17, EU:C:2018:899, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

64. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) έκρινε αναγκαίο να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με σκοπό την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ όσον αφορά την ιδιότητα ορισμένης κριτικής έκδοσης ως έργου, καθόσον έκρινε ότι η ορθή εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μη[ν] αφήνει περιθώριο για καμμία εύλογη αμφιβολία (σύμφωνα με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, *CILFIT κατά Υπουργείου Υγιεινής*, 283/81, EU:C:1982:335).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ,

ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ,

ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ ΩΣ ΕΞΗΣ:

Δέχεται το αίτημα το οποίο υπέβαλε το νυν αναιρεσείον και εναγόμενο—εφεσίβλητο *Institutul de Istorie și Teorie Literară «G. Călinescu»* (Ινστιτούτο ιστορίας και θεωρίας της λογοτεχνίας «G. Călinescu») για υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29/ΕΚ την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί ως έργο προστατευόμενο βάσει του δικαιώματος του δημιουργού η κριτική έκδοση ορισμένου έργου, σκοπός της οποίας είναι η εξ ακρίβωση, μέσω της μελέτης του χειρογράφου, του κειμένου του αρχικού έργου συνοδευόμενου από σχόλια και από το αναγκαίο κριτικό υπόμνημα;

[παραλειπόμενα]

[διαδικασία, υπογραφές]